

QUAN HỆ ASEAN - EU GIAI ĐOẠN 1977 - 2022: NHÌN LẠI VÀ HƯỚNG TỚI

VÕ MINH TẬP*
TRẦN XUÂN HIỆP**

Tóm tắt: Quan hệ Liên minh châu Âu (EU) và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) đã phát triển và ổn định trên nhiều lĩnh vực trong 45 năm qua. Hai bên đã nâng cấp lên thành quan hệ đối tác chiến lược (tháng 12/2020) và đã thông qua kế hoạch hành động với một loạt các vấn đề kinh tế, chính trị, an ninh, xã hội và các chương trình nghị sự toàn cầu rộng lớn hơn, bao gồm biến đổi khí hậu, chống khủng bố và phát triển bền vững,... Tuy nhiên, trong một thế giới và khu vực đầy biến động, triển vọng của mối quan hệ không phải lúc nào cũng thuận buồm xuôi gió, cả EU và ASEAN cần điều chỉnh và thích ứng để hiện thực hóa và củng cố mối quan hệ trong tương lai. Bài viết nhằm đánh giá lại quan hệ ASEAN - EU, những bất ổn và xu hướng địa chính trị mới trên thế giới và khu vực. Từ đó, đánh giá triển vọng quan hệ hai bên trong tương lai.

Từ khóa: ASEAN, EU, quan hệ ASEAN - EU, đối tác chiến lược, Đông Nam Á.

1. Thực trạng quan hệ ASEAN - EU

1.1. Trên lĩnh vực chính trị, ngoại giao

Quan hệ ASEAN-EU được xem là mối quan hệ liên khu vực⁽¹⁾, được xây dựng dựa trên nền tảng của mối quan hệ phát triển lâu đời. EU và ASEAN đã được liên kết từ năm 1972. Mối liên kết này được chính thức hóa vào năm 1977 tại Hội nghị Bộ trưởng ASEAN lần thứ 10 (AMM), sau đó là Hội nghị cấp Bộ trưởng ASEAN-EU (EAMM) đầu tiên tại Brussels (11/1978)⁽²⁾. Bước tiến quan trọng của mối quan hệ

giữa hai bên được đánh dấu khi Hiệp định Hợp tác ASEAN-EU được kí kết năm 1980. Tuy nhiên, hợp tác ASEAN-EU có biểu hiện căng thẳng/bế tắc trong suốt những năm 1980, nguyên nhân chính là do sự khác biệt, bất đồng về các giá trị chính trị (đặc biệt là về nhân quyền và dân chủ hóa) và chương trình hợp tác giữa hai bên⁽³⁾. Đây được xem là cuộc khủng hoảng các giá trị chung giữa ASEAN và EU, cản trở sự phát triển của quan hệ hai bên. Mặc dù vậy, EU đã có bước đi chủ động bằng cách tăng cường quan hệ song

* TS.Võ Minh Tập, Trường Đại học KHXH và NV, ĐHQG TP. Hồ Chí Minh

** PGS.TS.Trần Xuân Hiệp, Trường Đại học Duy Tân, Đà Nẵng

phương với các nước ASEAN riêng lẻ như Singapore và Thái Lan. (Xem Bảng 1)

Trong bối cảnh những năm 1980, các nền kinh tế Đông Á nói chung và Đông Nam Á nói riêng có tốc độ tăng trưởng cao và nhanh chóng, đã thu hút sự chú ý của EU đối với khu vực. Do đó, EU đã công bố chiến lược mới đối với châu Á⁽⁴⁾ vào năm 1994 để củng cố nhu cầu của mình trong việc nối lại mối quan hệ chặt chẽ với các nước châu Á⁽⁵⁾. Điều này đã dẫn đến một bước đột phá trong quan hệ Á - Âu nói chung và ASEAN - EU nói riêng, với sự kiện Diễn đàn hợp tác Á - Âu (ASEM) được tổ chức tại Bangkok (Thái Lan) năm 1996. ASEM không bao gồm Mỹ và được các nước kỳ vọng sẽ cân bằng tam giác Mỹ - EU - châu Á. Tuy nhiên, cuộc khủng hoảng tài chính châu Á (1997/1998) đã gây khó khăn cho một số nước ASEAN và đã làm thay đổi lợi ích trước đây của châu Âu và

hy vọng vào cái gọi là “phép màu kinh tế châu Á”. Trong bối cảnh quan hệ ASEAN-EU, cuộc khủng hoảng trên đã ngăn cản sự phát triển không chỉ của quan hệ ASEAN-EU mà còn quan hệ giữa các nước trong tiến trình ASEM. Các nước EU dường như mất lợi ích trong ASEAN và chuyển sự chú ý sang các nước mới hội nhập ở Trung và Đông Âu.

Vào cuối những năm 1990 và đầu những năm 2000, trong bối cảnh Đông Á trở thành khu vực phát triển kinh tế năng động, trở thành một trong những đầu tàu của nền kinh tế thế giới và trong khi châu Âu đang tìm kiếm bản sắc là một tác nhân toàn cầu trong EU, mối quan hệ hai bên đã được thúc đẩy. Tháng 1/2003, EU và ASEAN ký tuyên bố chung về Hợp tác chống khủng bố. Tháng 7 cùng năm, EU đã thông qua chiến lược riêng nhằm tăng cường hiện diện, hợp tác và đối thoại của

Thời gian	Nội dung sự kiện
1972	Quan hệ không chính thức được thiết lập
1977	Quan hệ đối thoại chính thức được thiết lập
1978	Hội nghị Bộ trưởng lần thứ nhất, Brussels
1980	- Hiệp định hợp tác ASEAN - EEC được ký kết - Ủy ban hợp tác chung (JCC) được thành lập
1996	EU và ASEAN+3 thành lập Hội nghị Á - Âu (ASEAM)
2005	EU và ASEAN hợp tác trong Ủy ban Giám sát Aceh
2007	Tuyên bố Nuremberg về tăng cường quan hệ đối tác EU-ASEAN kí kết
2009	EU và các nước thành viên bổ nhiệm đại sứ tại ASEAN
2012	- EU thông qua Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác Đông Nam Á (TAC) - Thông qua Kế hoạch hành động Banda Seri Begawan (2013 - 2017)
2015	- Đại sứ chuyên trách đầu tiên của EU tại ASEAN được bổ nhiệm - Phái đoàn EU tại ASEAN được thành lập
2017	Thông qua Kế hoạch hành động ASEAN - EU (2018 - 2022)
2020	EU và ASEAN trở thành đối tác chiến lược
2021	- Phái đoàn EU tại ASEAN trở thành Phái đoàn chính thức của EU tại ASEAN - Hiệp định Vận tải hàng không toàn diện ASEAN - EU (AE CATA) được ký

Bảng 1: Các cột mốc trong quan hệ ASEAN - EU

Nguồn: Tác giả tổng hợp

EU với các nước ASEAN. Tiếp đó, quan hệ ASEAN - EU được hướng dẫn bởi Tuyên bố Nürnberg về “Tăng cường quan hệ đối tác ASEAN - EU” và Kế hoạch hành động được thông qua trong Hội nghị cấp cao kỷ niệm ASEAN-EU đầu tiên tại Singapore (11/2007). Năm 2008, EU và ASEAN đã nhất trí lên kế hoạch đàm phán một hiệp định thương mại tự do (FTA). Tuy nhiên, kế hoạch này đã bị đình chỉ vào năm 2009 và EU bắt đầu đàm phán FTA song phương với một số nước thành viên ASEAN như Singapore, Malaysia và Thái Lan. Năm 2009, EU bắt đầu bổ nhiệm các Đại sứ về ASEAN sau khi các nước Đông Nam Á ra mắt Hiến chương ASEAN, chuyển thể chế khu vực thành một thực thể pháp lý.

Sự phát triển của quan hệ ASEAN - EU đã được hồi sinh kể từ năm 2012. Tháng 4/2012, tại cuộc họp Bộ trưởng ASEAN - EU được tổ chức tại Brunei, hai bên đã thông qua Kế hoạch hành động Bandar Seri Begawan (2013 - 2017) để xác định lộ trình hợp tác trong 5 năm, mở rộng hợp tác song phương sang các lĩnh vực, như chính trị - an ninh, kinh tế - thương mại, văn hóa - xã hội. Tháng 7, EU tham gia Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác Đông Nam Á (TAC), trở thành tổ chức khu vực đầu tiên tham gia hiệp định này, đánh dấu bước tiến mới trong mối quan hệ song phương⁽⁶⁾. Từ đó, cả EU và ASEAN đã đề ra nhiều giải pháp, với nhiều cách tiếp cận khác nhau để tăng tốc hợp tác, không chỉ giữa chính phủ với chính phủ mà còn giữa doanh nghiệp với doanh nghiệp và giao lưu nhân dân.

Đến tháng 9/2015, EU bổ nhiệm ông Francisco Fontan là Đại sứ đầu tiên của

EU tại ASEAN, với mục tiêu thúc đẩy hợp tác với ASEAN-EU sâu, rộng hơn nữa trên nhiều lĩnh vực. Năm 2016, EU thành lập văn phòng đại diện ở ASEAN. Năm 2017, tại EAMM ở Manila nhân dịp kỷ niệm 40 năm thiết lập đối thoại ASEAN-EU, một Kế hoạch Hành động khác (giai đoạn 2018–2022) đã được đưa ra để thiết lập cơ chế hợp tác chiến lược rõ ràng hơn giữa hai khu vực. Tại EAMM lần thứ 23 (ngày 01/12/2020), ASEAN và EU chính thức tuyên bố nâng cấp quan hệ đối tác đối thoại ASEAN-EU lên đối tác chiến lược⁽⁷⁾. Hội nghị đã thông qua Tuyên bố chung ASEAN-EU về Kết nối, trên cơ sở thúc đẩy gắn kết Kế hoạch tổng thể về Kết nối ASEAN 2025 và Chiến lược kết nối Á-Âu của EU; nhất trí tiếp tục nghiên cứu xây dựng Khu vực Mậu dịch tự do (FTA) ASEAN-EU, sớm hoàn tất Hiệp định Vận tải hàng không toàn diện (CATA) và hai bên đã khởi động các chương trình hợp tác mới giữa ASEAN và EU,... EU và ASEAN là những đối tác lâu đời, có chung các giá trị, nguyên tắc và triển vọng về trật tự quốc tế dựa trên luật lệ và chủ nghĩa đa phương hiệu quả. Việc nâng lên đối tác chiến lược vào năm 2020 đã đánh dấu một chương mới trong quan hệ ASEAN-EU.

Trong những năm gần đây, đặc biệt từ khi đại dịch Covid-19 bùng phát cuối năm 2019, hợp tác liên khu vực ASEAN - EU trong việc triển khai thực hiện kế hoạch hành động và đạt được những kết quả thực tế, được hai bên đánh giá tại Cuộc họp Ủy ban hợp tác chung ASEAN-EU (JCC) lần thứ 29 (Jakarta, Indonesia) ngày 11/02/2022⁽⁸⁾. Cụ thể, sau 4 năm thực hiện Kế hoạch hành động ASEAN - EU (2018 - 2022), hai bên đạt được hơn 88% dòng

hành động đã hoàn thành hoặc đang được thực hiện và mong muốn sớm xác định Kế hoạch hành động giai đoạn 2023 - 2027. Hai bên đã tổ chức Đối thoại chuyên gia ASEAN - EU lần thứ hai về vaccine ngừa Covid-19 (ngày 25/5/2021); tổ chức Đối thoại cấp cao ASEAN - EU lần thứ 3 về môi trường và biến đổi khí hậu (ngày 16/9/2021). EU thông qua Chương trình định hướng quan hệ song phương và khu vực giai đoạn 2021 - 2027 cho khu vực châu Á - Thái Bình Dương, trong đó dự trù cấp 180 triệu euro nhằm thúc đẩy quan hệ với ASEAN và các nước thành viên.

Sự thay đổi phong cách ngoại giao trên của EU có thể xuất phát từ một số yếu tố. *Thứ nhất*, EU nhận thấy cần ưu tiên cao hơn cho lợi ích kinh tế đối với ASEAN. *Thứ hai*, những thay đổi diễn ra ở các nước Đông Nam Á đã giải quyết các quan điểm khác nhau giữa các nước EU và ASEAN, đặc biệt là trong các vấn đề chính trị và nhân quyền. Sự cởi mở và chuyển đổi chính trị ở Myanmar, vốn từng là vấn đề trong quan hệ ASEAN-EU, dường như góp phần không thể thiếu trong việc cải thiện bầu không khí chính trị này. *Thứ ba*, có lẽ bằng cách quan tâm nhiều hơn đến các nước ASEAN và nhận thấy mối quan tâm của họ đối với khu vực, châu Âu có thể xây dựng một cách tiếp cận nhạy cảm hơn về mặt văn hóa, xã hội và chính trị trong ngoại giao của họ với ASEAN. Với cách tiếp cận này, các quan chức EU cũng như các quan chức của các quốc gia thành viên EU dường như cởi mở hơn và đánh giá cao hơn những gì đã được coi là các giá trị châu Á và “cách thức ASEAN”. Cách tiếp cận này cũng được phản ánh trong các bình luận thận trọng hơn về các vấn đề chính trị ở các nước

ASEAN và kiềm chế hơn trong việc đưa ra các chỉ trích đối với “cách thức ASEAN”. Một trong những bước đi chiến lược của EU là gia nhập TAC đã chứng minh điều đó.

1.2. Trên lĩnh vực an ninh, quốc phòng

Với tư cách là thành viên sáng lập ARF, EU cam kết tăng cường hợp tác với ASEAN về các vấn đề chính trị và an ninh. Cụ thể: hai bên đã tổ chức liên tục Hội nghị cấp cao đối thoại (HLD) ASEAN - EU về hợp tác an ninh biển (4 lần)⁽⁹⁾. Đây được coi là một nền tảng để trao đổi thực tiễn và kinh nghiệm trong việc giải quyết các vấn đề liên quan đến hàng hải và tăng cường hợp tác khu vực; tổ chức các cuộc hội thảo đối thoại về an ninh và quốc phòng (4 lần), trong đó nhấn mạnh sự tham gia tích cực của EU trong ARF. Hai bên còn tăng cường hợp tác trong lĩnh vực an ninh mạng, được khẳng định trong Tuyên bố ASEAN-EU về hợp tác an ninh mạng được thông qua vào năm 2019,...

Hai bên khẳng định tầm quan trọng của duy trì hòa bình, ổn định, an ninh, an toàn, tự do hàng hải và hàng không tại Biển Đông; ủng hộ đối thoại, xây dựng lòng tin, tự kiềm chế, không tiến hành các hoạt động làm phức tạp thêm tình hình hay gia tăng tranh chấp, không quân sự hóa, giải quyết các tranh chấp bằng biện pháp hòa bình trên cơ sở luật pháp quốc tế, trong đó có Công ước Liên hợp quốc về Luật Biển (UNCLOS) 1982. Hai bên ủng hộ các nỗ lực nối lại đàm phán hướng tới Bộ Quy tắc ứng xử ở Biển Đông (COC) hiệu lực, hiệu quả, phù hợp với luật pháp quốc tế và UNCLOS 1982. EU khẳng định ủng hộ nỗ lực của ASEAN về Myanmar, hoan nghênh Đồng thuận 5 điểm của tại Hội nghị Lãnh đạo

ASEAN tháng 4/2021⁽¹⁰⁾. ASEAN và EU đều nhất trí cao cần bảo đảm một môi trường hòa bình, an ninh và ổn định trong khu vực, tạo thuận lợi cho các nước tập trung nỗ lực ứng phó đại dịch Covid-19.

Đáng chú ý vào năm 2021, EU đã công nhận vai trò trung tâm của ASEAN trong chiến lược hợp tác của EU ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương⁽¹¹⁾. Tháng 4/2021, EU đã khởi động Chiến lược Hợp tác ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương nhằm đẩy mạnh cam kết về các vấn đề chiến lược và an ninh với các đối tác trong khu vực. Chiến lược này phù hợp với triển vọng ASEAN về Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và tái khẳng định cam kết của EU đối với nguyên tắc trung tâm của ASEAN. Đồng thời, thể hiện các cam kết của EU trong việc đóng góp vào sự ổn định, an ninh, thịnh vượng và phát triển bền vững của khu vực, phù hợp với các nguyên tắc dân chủ, nhân quyền và luật pháp quốc tế.

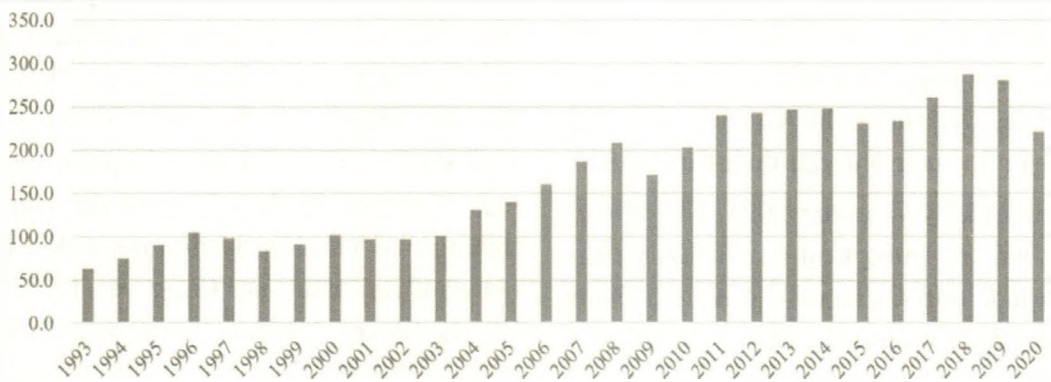
1.3. Trên lĩnh vực kinh tế

Hợp tác kinh tế là động cơ hàng đầu trong quan hệ ASEAN - EU⁽¹²⁾. Từ khi thiết lập quan hệ đến nay, EU đã tích cực tăng cường tham gia với ASEAN trong việc mở rộng quan hệ thương mại, đầu tư và hỗ trợ tài chính, trong đó, quan hệ kinh tế thương mại ASEAN-EU đã đóng vai trò quan trọng trong hợp tác liên khu vực, đặc biệt đã thúc đẩy hội nhập kinh tế và cải thiện sinh kế trong khu vực ASEAN. Từ khi hai bên ký kết Hiệp định hợp tác kinh tế ASEAN-EU vào năm 1980 đến nay, quan hệ kinh tế hai bên ngày càng được mở rộng và tăng cường. Đáng chú ý Sáng kiến thương mại ASEAN-EU (TREATI) được phát động từ năm 2003⁽¹³⁾, hai bên

thường xuyên tổ chức một loạt các cuộc hội thảo TREATI ở cả Brussels và ASEAN. Kể từ năm 2008, các hoạt động của TREATI hỗ trợ những nỗ lực đàm phán FTA ASEAN-EU, TREATI còn góp phần tạo ra một diễn đàn để thảo luận về các vấn đề thương mại và pháp lý liên quan đến hợp tác giữa hai khu vực. Cùng với TREATI, EU đã hỗ trợ ASEAN thông qua Chương trình ASEAN-EU về Hỗ trợ Hội nhập khu vực giai đoạn II (APRIS) và dự án Hỗ trợ hội nhập khu vực ASEAN từ EU. Các cuộc đối thoại chính sách thực chất và sâu rộng giữa các chuyên gia EU và các đối tác ASEAN với sự hỗ trợ của Cơ chế đối thoại khu vực tăng cường ASEAN-EU (E-READI), đã thúc đẩy đối thoại và hợp tác trên nhiều lĩnh vực chính sách cùng quan tâm, nhấn mạnh tầm quan trọng chiến lược của quan hệ đối tác kinh tế và ghi nhận các nỗ lực nhằm gia tăng và củng cố hơn nữa dòng chảy thương mại và đầu tư hai chiều giữa ASEAN và EU.

Kết quả cho thấy, năm 1980, xuất khẩu hàng hóa của EU sang ASEAN tăng 90%, trong khi ASEAN xuất sang EU tăng 50%⁽¹⁴⁾. Năm 1993, tổng thương mại hai bên đạt khoảng 63,2 tỷ USD, đến năm 2019 đạt 280,8 tỷ USD (chiếm 10% tổng kim ngạch thương mại của ASEAN). Tuy nhiên, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19, tổng thương mại hai bên giảm còn 220 tỷ USD (xem biểu đồ 1). Đến nay, EU là đối tác thương mại quan trọng hàng đầu của ASEAN, đứng thứ hai sau Trung Quốc. ASEAN hiện là đối tác thương mại lớn thứ 3 của EU (sau Trung Quốc và Mỹ). (Xem Hình 1)

Nếu những năm cuối thế kỷ XX, hàng

Hình 1: Thương mại ASEAN - EU, 1993 - 2020 (tỷ USD)

Nguồn: ASEAN Secretariat

hóa trao đổi giữa hai bên chủ yếu là nguyên liệu thô, mặt hàng chế biến (đối với ASEAN), hàng hóa linh kiện, điện tử, hóa chất (đối với EU) thì những năm gần đây, lĩnh vực máy móc, phương tiện thiết bị vận tải chiếm tỷ trọng cao nhất trong trao đổi hàng hóa của hai bên, kế tiếp là sản xuất, hóa chất và các mặt hàng khác. Chẳng hạn năm 2015, EU đã xuất khẩu máy móc và phương tiện sang ASEAN chiếm 42,0%, hàng hóa sản xuất (22,5%) và hóa chất (17,6%). Ngược lại, máy móc và phương tiện thiết bị vận tải (31,0%), hàng sản xuất khác (26,1%) và nhiên liệu khoáng sản (19,0%) chiếm tỷ trọng cao nhất trong số hàng hóa nhập khẩu vào EU trong năm 2015; nhóm hàng hóa nhập khẩu phổ biến tiếp theo là hóa chất (10,7%)⁽¹⁵⁾. Các nhà xuất khẩu hàng hóa lớn nhất từ EU sang ASEAN là Đức, Pháp, Vương quốc Anh và Hà Lan, trong khi những nước nhập khẩu chính là Singapore, Thái Lan, Malaysia, Indonesia và Việt Nam. 5 nước ASEAN trên cũng là đối tác xuất khẩu hàng hóa lớn nhất từ ASEAN sang EU, trong khi đối tác nhập khẩu chính là Đức, Hà Lan và Vương quốc Anh⁽¹⁶⁾.

Mặc dù thương mại hai bên không ngừng phát triển, nhưng giữa hai khối xảy ra những rào cản, đặc biệt là trong hai thập kỷ gần đây. *Thứ nhất*, thương mại giữa hai bên không cân bằng, EU đã luôn thâm hụt thương mại hàng hóa với ASEAN trong hơn 25 năm qua, ví dụ, từ 14,2 tỷ USD vào năm 1998 tăng lên đỉnh cao với 54,6 tỷ USD vào năm 2017, sau đó giảm xuống còn 33,5 tỷ USD vào năm 2020. Từ năm 2005 đến 2015, thâm hụt thương mại của EU với các nước thành viên ASEAN tăng (trừ Singapore và Brunei), đặc biệt thâm hụt lớn với Campuchia, Malaysia, Thái Lan và Việt Nam⁽¹⁷⁾. *Thứ hai*, trong quan hệ ASEAN-EU, chủ yếu bị chi phối bởi quan hệ giữa EU với một số đối tác song phương riêng lẻ, thay vì tham gia vào đối thoại liên khu vực. Trên thực tế, EU đã hoàn thành các FTA với Singapore (11/2019) và Việt Nam (8/2020) và đang đàm phán về các FTA với Thái Lan, Malaysia, Philippines và Indonesia⁽¹⁸⁾. Sự ưu tiên như vậy đối với các thỏa thuận song phương đã dẫn đến sự thất bại trong việc đạt được một thỏa thuận thương mại tự do (FTA) giữa hai khu

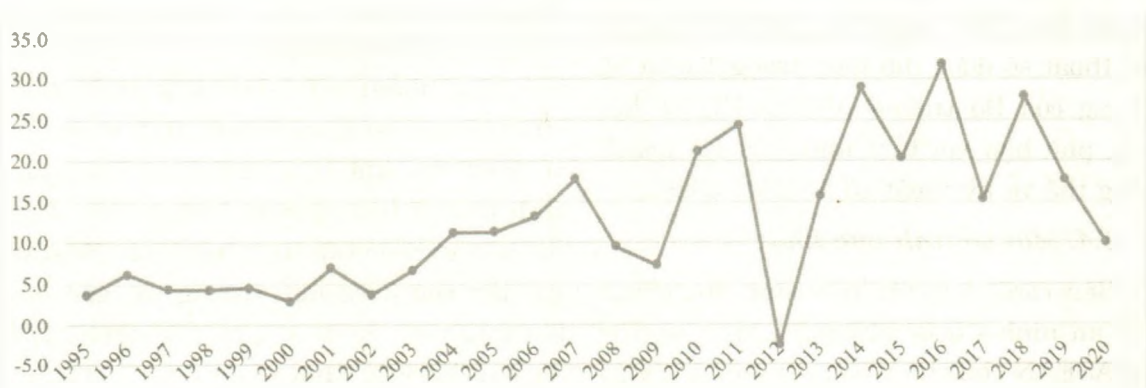

vực (đàm phán từ năm 2007 và tạm dừng năm 2009) và các vấn đề khác. Thứ ba, trong năm 2020, một rào cản nữa trong nỗ lực tạo ra một thỏa thuận liên khu vực lớn hơn giữa EU và ASEAN là việc Vương quốc Anh rời khỏi EU do kết quả của quá trình “Brexit”. Việc Anh ra khỏi khối thương mại này đã loại bỏ một trong những thành viên quan trọng nhất về kinh tế, chính trị và an ninh, chiếm khoảng 16% tổng sản phẩm quốc nội của EU.

Về đầu tư (FDI), trong những năm 80, 90 của thế kỷ trước, vốn FDI của EU vào ASEAN chiếm tỷ trọng đáng kể và tăng nhanh, chẳng hạn tăng từ 0,5 tỷ USD năm 1987 lên 3 tỷ USD vào năm 1991 và EU xếp thứ hai đầu tư vào ASEAN, chiếm 20% tổng vốn FDI (sau Nhật Bản). Các nước tiếp nhận vốn đầu tư chính từ EU là Singapore, Indonesia, Việt Nam, Thái Lan⁽¹⁹⁾. Năm 2018, EU là nhà đầu tư FDI lớn nhất vào ASEAN, với số vốn đạt 27,9 tỷ USD, chiếm 18,6% tổng vốn đầu tư vào ASEAN, tiếp theo là Nhật Bản đứng thứ 2 và Trung Quốc đứng thứ 3. Nhưng đến năm 2020, EU giảm hai bậc (một phần do tác động của Anh rời EU), là nhà đầu tư nước ngoài lớn thứ 3 của

ASEAN với tổng FDI đạt 10 tỷ USD, chiếm 7,3%, sau Mỹ (35 tỷ USD, chiếm 25,5%) và Hong Kong (11,6 tỷ USD, chiếm 8,5%)⁽²⁰⁾. Trước năm 2020, Hà Lan, Vương quốc Anh và Luxembourg chiếm phần lớn FDI của EU vào ASEAN, phần lớn khoản đầu tư này được dành cho Singapore, Malaysia và hai nước này có dòng vốn FDI vào EU lớn nhất so với các thành viên ASEAN còn lại⁽²¹⁾. (Xem Hình 2)

Trong bối cảnh đại dịch, hai bên phối hợp thúc đẩy phục hồi, tăng trưởng kinh tế, phát triển xanh và bền vững. EU đã đóng góp hơn 3 tỷ euro qua cơ chế COVAX hỗ trợ cung ứng vaccine cho các nước thu nhập thấp và trung bình, triển khai chương trình Đội châu Âu (Team Europe) trị giá hơn 800 triệu euro hỗ trợ ASEAN phòng, chống và kiểm soát dịch bệnh, triển khai chương trình hỗ trợ “Sẵn sàng ứng phó đại dịch tại Đông Nam Á” trị giá 20 triệu euro tại khu vực. EU là nhà tài trợ vắc xin lớn nhất của COVAX và ASEAN đã hưởng lợi từ COVAX thông qua khoảng 32,2 triệu liều vắc xin vào năm 2021. Hội nghị trực tuyến Bộ trưởng Ngoại giao ASEAN-EU được tổ chức vào

Hình 2: Đầu tư FDI của EU vào ASEAN, 1995 - 2020 (tỷ USD)

Nguồn: ASEAN Secretariat

ngày 20/3/2020 cũng đã thảo luận về hợp tác trong việc giữ cho chuỗi cung ứng cởi mở và thúc đẩy nghiên cứu khoa học để ứng phó với đại dịch. Ở cấp chuyên gia, đã có hai vòng Đối thoại giữa các chuyên gia ASEAN - EU về Vắc xin Covid-19 (vào năm 2020 và năm 2021), tạo điều kiện trao đổi giữa các nhà thực hành chính sách của EU và ASEAN⁽²²⁾.

Đáng chú ý, ngày 02/6/2021, ASEAN và EU kết thúc đàm phán Hiệp định Vận tải hàng không toàn diện ASEAN-EU (AE CATA). AE CATA là hiệp định vận tải hàng không giữa các khối đầu tiên trên thế giới và sẽ thúc đẩy sự kết nối và phát triển kinh tế giữa 37 quốc gia thành viên ASEAN và EU. Hiện nay, EU đang nỗ lực cải thiện các khuôn khổ chính sách và quy định liên quan đến thương mại, quyền sở hữu trí tuệ, tiêu chuẩn, hải quan, vận tải và hàng không dân dụng, giúp ASEAN hội nhập sâu rộng hơn trong khu vực và thế giới.

Từ khi đại dịch Covid-19 bùng phát, việc EU và ASEAN gia tăng hợp tác kinh tế, xác định một số lĩnh vực ưu tiên bao gồm kết nối, cơ sở hạ tầng, hậu cần, đổi mới và tính di động. EU và ASEAN đã coi nền kinh tế kỹ thuật số là một ưu tiên chiến lược. Kế hoạch tăng cường hợp tác kỹ thuật số được thể hiện trong Tuyên bố chung của Bộ trưởng ASEAN-EU về kết nối, phù hợp với tầm nhìn của Kế hoạch tổng thể về kỹ thuật số ASEAN 2025.

1.4. Một số lĩnh vực khác

Bên cạnh hợp tác trên lĩnh vực chính trị, an ninh - quốc phòng và kinh tế, EU và ASEAN còn chú trọng đến hợp tác giáo dục, an sinh xã hội, môi trường, phát triển bền vững và khoa học - công nghệ. Các

chương trình hợp tác phát triển khu vực tập trung chủ yếu vào kết nối thông qua hội nhập kinh tế và thương mại bền vững; biến đổi khí hậu, môi trường và quản lý thiên tai; đối thoại chính sách toàn diện ASEAN-EU trong các lĩnh vực cùng quan tâm; giáo dục đại học và sự di chuyển của sinh viên trong ASEAN; xóa bỏ bạo lực đối với phụ nữ và trẻ em; hỗ trợ các quyền và cơ hội của phụ nữ lao động nhập cư.

EU là đối tác hợp tác phát triển lớn của ASEAN và các quốc gia thành viên. Trong giai đoạn 2014-2020, EU đã hỗ trợ Ban Thư ký ASEAN và hội nhập khu vực ASEAN hơn 250 triệu Euro, trong khi hỗ trợ song phương của EU cho các quốc gia thành viên ASEAN lên tới 2 tỷ euro⁽²³⁾. Hai bên liên tục tổ chức Đối thoại ASEAN-EU về phát triển bền vững, bắt đầu từ năm 2017 và là một nền tảng chính sách cấp cao quan trọng để trao đổi về hợp tác phát triển bền vững. Các cuộc đối thoại luôn nhấn mạnh sự cần thiết phải tăng cường hợp tác để giải quyết các thách thức toàn cầu về biến đổi khí hậu và suy thoái môi trường. Cả EU và ASEAN đều khẳng định tầm quan trọng và cam kết đối với Chương trình nghị sự 2030 và các Mục tiêu phát triển bền vững (SDG), cũng như Thỏa thuận Paris về biến đổi khí hậu, nhằm thúc đẩy phát triển bền vững và giải quyết các thách thức toàn cầu về biến đổi khí hậu, suy giảm đa dạng sinh học và bảo vệ môi trường. Gần đây, hai bên tổ chức Đối thoại cấp cao ASEAN-EU lần thứ 3 về môi trường và biến đổi khí hậu diễn ra vào ngày 16/9/2021, EU đã ủng hộ việc khởi động dự án “Thành phố xanh thông minh ASEAN” trị giá 5 triệu euro, đối thoại về công nghệ xanh và

lập bản đồ về chất thải nhựa và sản xuất bền vững⁽²⁴⁾.

Hiện nay, EU đã dự trù cấp 180 triệu euro nhằm thúc đẩy quan hệ với ASEAN và các nước thành viên trong khuôn khổ chương trình định hướng quan hệ song phương và khu vực giai đoạn 2021-2027 cho khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Hợp tác của EU đề cập đến vấn đề giáo dục đại học, y tế, sử dụng đất và lâm nghiệp, quản lý và ứng phó với thiên tai, bảo vệ đa dạng sinh học và quản lý hiệu quả các khu bảo tồn, đô thị hóa bền vững, nông nghiệp bền vững và cải thiện điều kiện lao động cho phụ nữ nhập cư.

2. Những thách thức chủ yếu chi phối quan hệ ASEAN - EU

Thứ nhất, sự thay đổi nội bộ và chính sách mới của các nước EU. Châu Âu nói riêng và phương Tây nói chung hiện đang bất ổn khó lường và có thể nói là khủng hoảng nội bộ⁽²⁵⁾. Các bất ổn kinh tế, chính trị và xã hội khó giải quyết trong ngắn hạn, điều này sẽ tác động đến chính sách đối ngoại của EU và từng quốc gia riêng lẻ, nhất là khi phải lựa chọn đối tác, chọn khu vực trọng tâm để giữ vững tính ổn định, cân bằng quyền lực trong hệ thống quốc tế, phục vụ lợi ích nội tại của EU. Điều này có thể phản ánh đúng như Cựu Thủ tướng Anh Tony Blair đã tuyên bố “lần đầu tiên trong lịch sử hiện đại, phương Đông có thể sánh “ngang hàng” với phương Tây, khi sự thống trị toàn cầu của Mỹ và các đồng minh đang suy giảm. Chính trị phương Tây đang rối loạn. Chúng ta đang đi đến giai đoạn cuối của sự thống trị chính trị và kinh tế của

phương Tây. Thế giới sẽ ít nhất là lưỡng cực và có thể là đa cực”⁽²⁶⁾.

Mặc dù hai bên đã có những nỗ lực quan trọng để tăng cường quan hệ đối tác giữa EU và ASEAN (tính thống nhất), nhưng thực tế nhiều năm qua và trong nhiều năm tới, mối quan hệ giữa hai bên đã, đang và sẽ bị pha loãng bởi một xu hướng ngày càng tăng của quan hệ song phương giữa EU với các quốc gia riêng lẻ của ASEAN, thay vì tham gia vào đối thoại liên khu vực. Đã có dấu hiệu cho thấy trạng thái này, chẳng hạn sự thất bại trong việc đạt được một thỏa thuận thương mại tự do giữa EU và ASEAN, sự gia tăng các FTA riêng lẻ giữa EU với một số nước ASEAN. Đặc biệt, tính “thống nhất” của mỗi khối trong triển khai quan hệ đối tác chiến lược với đối tác còn lại. Thực tế là một số quốc gia thành viên của mỗi khối đã có các chiến lược đối ngoại với các ưu tiên cụ thể về an ninh và thương mại cũng như cách tiếp cận ngoại giao riêng, dẫn đến chồng chéo, thiếu thống nhất, chẳng hạn việc công bố và thực thi chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương trong chính sách của Đức, Pháp, EU (ngoại trừ Anh không còn là thành viên của EU).

Thứ hai, cạnh tranh quyền lực lớn tại Đông Nam Á. Thế giới ngày càng vận động theo hướng đa cực, đa trung tâm và thiếu cân xứng, hiện tượng siêu kết nối và sự xuất hiện ngày càng nhiều các bên tham gia (biểu hiện như trật tự thiết chế đa phương mới)⁽²⁷⁾, tranh giành ảnh hưởng ngày càng gay gắt và bối cảnh toàn cầu ngày càng phân mảnh, phi tập trung và nhiều lớp. Trong khu vực Đông Nam Á nói chung hiện nay đang nổi lên cạnh tranh quyền lực lớn giữa các chủ thể lớn như Mỹ,

Ấn Độ, Nhật Bản, Nga, EU, Australia, Trung Quốc⁽²⁸⁾, đặc biệt trong bối cảnh đại dịch Covid-19 và chủng mới đang lan rộng, xu hướng cạnh tranh ngày càng sâu sắc hơn, nhất là giữa hai siêu cường Mỹ và Trung trên nhiều phương diện hệ tư tưởng, kinh tế, chiến lược, thể chế và công nghệ⁽²⁹⁾. Bên cạnh xu hướng đối đầu ngày càng rõ nét giữa các nước lớn ở khu vực, xu thế toàn cầu hóa mới, chủ nghĩa dân tộc và xu thế bảo hộ vẫn sẽ được duy trì, các hiệp định thương mại tự do song phương (FTA) và những thách thức do nhà nước lãnh đạo đối với kiến trúc hiện hành của quan hệ quốc tế, chẳng hạn như từ sự gia tăng của nhóm BRICS (Brazil, Nga, Ấn Độ, Trung Quốc và Nam Phi)... có xu hướng thách thức sự phát triển kinh tế của các quốc gia. Do đó, quan hệ ASEAN-EU vốn đã và sẽ tiếp tục bị thách thức bởi sự gia tăng của những điều kiện toàn cầu mới này, dẫn đến sự suy giảm trong sự quan tâm đến chủ nghĩa liên khu vực EU, ASEAN, đòi hỏi sự cần thiết phải hiểu các hành vi khu vực và tập thể theo một cách khác cho mối quan hệ ASEAN-EU đương đại. Trong bối cảnh đầy biến động đó, động thái khẳng định quan hệ đối tác ASEAN-EU có ý nghĩa quan trọng, phản ánh vai trò trung tâm của ASEAN cũng như quyền tự chủ chiến lược ngày càng tăng của EU, khi cả hai bên đều là những tổ chức khu vực thành công và có cùng cam kết về một trật tự mang tính bao trùm, đa phương, dựa trên các quy tắc của luật pháp quốc tế. Tất cả đặt ra nhu cầu giải quyết vai trò của cân bằng quyền lực trong liên khu vực EU và ASEAN là bức thiết, thông qua “cân bằng quyền lực mềm”, liên quan đến các diễn đàn liên khu vực trong xây dựng liên minh

ngắn hạn, được thiết kế để giảm bớt một số áp lực, gắn cả lợi ích chiến lược-an ninh, lợi ích kinh tế và hỗ trợ việc quản lý tập thể đối với các thực thể từ bên ngoài.

Thứ ba, sự khác biệt của ASEAN và EU. EU và ASEAN đều là tổ chức liên kết khu vực quan trọng hàng đầu và thành công trên thế giới. Tuy nhiên, cả hai đều có những nét tương đồng và có một số khác biệt quan trọng⁽³⁰⁾, định hình bản chất mối quan hệ ASEAN-EU. Đặc biệt, sự khác biệt cơ bản hơn trong cấu trúc kinh tế và mức độ phát triển trong các quốc gia liên quan là một thực tế dễ nhận thấy trong nội bộ EU và ASEAN, cũng như mức độ tuân thủ các nguyên tắc dân chủ khác nhau, bao gồm cả việc bảo vệ quyền con người. Những khó khăn không thể không tính đến để tìm tiếng nói chung về chuẩn mực và quan niệm giá trị, nhất là hồ sơ về các vấn đề dân chủ, nhân quyền, khác biệt về văn hóa, khác biệt trong lập trường về các vấn đề khu vực và liên khu vực cũng như các lợi ích khác nhau giữa các quốc gia thành viên của mỗi khối. Việc tạo ra không gian cho việc triển khai quan hệ đối tác chiến lược mới là một thách thức hiện hữu⁽³¹⁾.

Cuối cùng, vấn đề an ninh phi truyền thống. Bên cạnh thách thức an ninh truyền thống, một số vấn đề an ninh phi truyền thống cũ và mới như một thách thức toàn cầu diễn ra khắp nơi, ở cả hai khu vực, thách thức xuyên biên giới mới từ biến đổi khí hậu toàn cầu, cạn kiệt tài nguyên đến đại dịch Covid-19, các biến chủng mới và tương lai của thế giới sẽ tiếp tục bị đe dọa bởi dịch bệnh, thảm họa khác. Mặc dù hiện tại và tương lai khó giải quyết, nhưng cũng đặt ra cơ hội cho EU và

ASEAN có thể hợp tác cách hiệu quả ở cấp độ khu vực và thậm chí liên khu vực, quốc tế thông qua các cơ chế đối thoại và sáng kiến xuyên khu vực. Do đó, đối thoại ASEAN-EU buộc phải xem xét lại các giá trị cốt lõi ban đầu của họ và định hình các kế hoạch hành động kế tiếp.

3. Tương lai mối quan hệ ASEAN - EU

Với tiềm năng và thế mạnh hiện có của ASEAN, trong bối cảnh khu vực và thế giới đầy biến động, việc đưa ra các giải pháp kinh tế, chính trị, an ninh, đối ngoại, tăng cường sự liên kết, hội nhập nội bộ và thực hiện chúng, giúp ASEAN khẳng định vị thế, định vị mình trong đời sống chính trị, kinh tế quốc tế và việc tìm kiếm hợp tác với bên thứ ba như EU là những lựa chọn ưu tiên trong triển khai chính sách đối ngoại của ASEAN. Do đó, ASEAN rất hoan nghênh, coi EU là một trong những đối tác hợp tác đáng tin cậy nhất, thúc đẩy hai bên hợp tác cùng có lợi. Việc phát triển quan hệ với EU là một nhu cầu và là một bước đi có ý nghĩa để mở rộng không gian chiến lược của mình, giúp ứng phó với những cạnh tranh và bất ổn ngày càng gia tăng trong khu vực.

Trong quan điểm, nhận thức của EU là ASEAN có nhiều điểm mạnh, đó đó việc nâng cấp quan hệ đối tác chiến lược với ASEAN là một nội dung quan trọng trong chiến lược châu Á của họ, đồng thời là một thành quả ngoại giao trong bối cảnh quan hệ với Mỹ, Trung Quốc gặp nhiều nan giải. Một văn kiện chính thức của EU được công bố vào năm 2015 đã nhấn mạnh EU có lợi ích chiến lược trong việc tăng cường quan hệ với ASEAN vì tốc độ và tiềm năng tăng

trưởng kinh tế của khu vực này, đồng thời Đông Nam Á cũng là tâm điểm của những nỗ lực nhằm xây dựng một trật tự an ninh khu vực châu Á ổn định hơn⁽³²⁾. Với EU, ASEAN là một trong những khu vực có nền kinh tế phát triển năng động nhất khu vực châu Á, cũng là nơi để thực hiện trọng tâm chính sách ở khu vực Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương.

Năm 2022 sẽ đánh dấu bước tiến mới của Sáng kiến Cổng toàn cầu của EU, một chương trình đầu tư 300 tỷ EUR (339 tỷ USD) được đưa ra vào tháng 12/2021. EU đã xác định Đông Nam Á là khu vực trọng điểm cho kế hoạch đầu tư này bởi ASEAN gồm các nước đang phát triển năng động, chứa đựng trong đó là tuyến đường biển kết nối các quốc gia ở Ấn Độ Dương, châu Âu, châu Phi với các quốc gia châu Á và châu Đại Dương. Các cơ chế, cấu trúc an ninh do ASEAN định hình, dẫn dắt, như: ARF, ASEAN+,... thường xuyên được mở rộng, nâng cao cả về quy mô, cấp độ và tính chất, tạo không gian đối thoại cởi mở và xây dựng được lòng tin trong khu vực Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương. Cũng trong năm 2022, EU và ASEAN có thể bắt tay vào đàm phán cho một thỏa thuận kỹ thuật số toàn diện. Dự kiến, sẽ có nhiều tiến bộ hơn đối với sáng kiến Thành phố xanh thông minh ASEAN và Hệ thống quá cảnh hải quan ASEAN, cả hai đều được EU hỗ trợ về mặt tài chính. EU và ASEAN sẽ sớm mở lại các cuộc đàm phán về Hiệp định Thương mại tự do hai khu vực, sau khi Hiệp định Đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP), một hiệp định thương mại do ASEAN dẫn đầu, đã có hiệu lực.

Do đó, việc nâng tầm quan hệ với ASEAN và hiện thực hóa quan hệ đối tác chiến lược ASEAN-EU là một trong những mục tiêu rất quan trọng trong chính sách bên ngoài của EU. Ngược lại, ASEAN sẽ có nhiều cơ hội để định vị vai trò trung tâm của mình trong khu vực châu Á và các lợi ích kinh tế, chính trị, an ninh và xã hội sẽ được thúc đẩy. Quan hệ hai khu vực được mở ra với đầy hy vọng hợp tác trong tương lai.

Kết luận

Trong 45 năm phát triển mối quan hệ ASEAN-EU, từ EU-9 và ASEAN-5 năm 1977, sau 45 năm (2022), số thành viên kết hợp của hai tổ chức khu vực này đã tăng lên 37. Sự tham gia giữa hai khu vực đã trải qua những thăng trầm không chỉ định hình bản chất của các mối quan hệ mà còn cả nhận thức của mỗi bên đối với nhau. Điểm nổi bật trong quan hệ hợp tác liên khu vực giữa EU và ASEAN thông qua việc tích cực tham gia các hội nghị cấp cao, diễn đàn như ARF, ASEM, EAMM, JCC, E-READI, Đối thoại cấp cao ASEAN-EU về hợp tác an ninh trên biển, cuộc họp thường niên Quan chức cao cấp (SOM) ASEAN-EU, Hội nghị Thượng đỉnh Kinh doanh ASEAN-EU (AEBS), Đối thoại chuyên gia ASEAN-EU về vaccine ngừa Covid-19,... Đó là mối quan hệ đối tác EU và ASEAN năng động trong nhiều lĩnh vực đa dạng và mang lại hiệu quả tốt đẹp. Tính đến năm 2022, các Kế hoạch Hành động ASEAN-EU đã được thống nhất, triển khai và đang trong quá trình thực thi, vô số lĩnh vực hợp tác đã được vạch ra, trải dài trên các trụ cột chính trị-an ninh, kinh tế và văn hóa xã hội.

Trong bối cảnh tình hình nội bộ hai tổ chức, cạnh tranh quyền lực lớn tại Đông Nam Á, toàn cầu hóa diễn biến phức tạp, dịch bệnh đã và đang đẩy nhanh sự thay đổi của tình hình địa - chính trị Đông Nam Á và ảnh hưởng của Mỹ ở khu vực này có chiều hướng giảm, trật tự thế giới và khu vực thay đổi lớn, các lợi ích của EU ở châu Á nói chung và ASEAN nói riêng đối mặt với nhiều thách thức cả bên trong và bên ngoài. Tất cả điều này buộc EU và ASEAN phải đối mặt với các vấn đề mới để tìm ra phương pháp làm việc cùng nhau sao cho thiết thực và hiệu quả.

Đến đây không còn nghi ngờ gì nữa, EU và ASEAN vẫn quan trọng với nhau. Một mặt, EU đóng góp khoảng 1/3 tổng số vốn FDI trong ASEAN và vẫn là đối tác thương mại lớn thứ hai, thứ ba. Mặt khác, với sự thay đổi của Mỹ, sự gia tăng của mạng lưới phức tạp xung quanh Ấn Độ-Thái Bình Dương và những thách thức liên tục do Trung Quốc, chắc chắn EU và ASEAN sẽ có cơ hội cân bằng các mối quan hệ khu vực và đề ra cách tiếp cận thực tế đối với sự tham gia của khu vực thông qua các chủ đề cụ thể với những thời điểm cụ thể. Quan hệ ASEAN-EU được xây dựng trên nền tảng vững chắc của sự tin cậy lẫn nhau và các chương trình nghị sự rộng lớn sẽ được thúc đẩy để giải quyết đáp ứng lợi ích và mối quan tâm của cả hai khu vực. Tăng tính tự chủ, tăng khả năng hành động ở châu Á là nhu cầu cần thiết để bảo vệ lợi ích của EU, trên cơ sở đó EU có nhiều cơ hội quan trọng để tăng cường can dự, hiện diện và ảnh hưởng trong nhiều lĩnh vực ở ASEAN khi hai bên đã trở thành đối tác chiến lược của nhau trong tương lai./.

CHÚ THÍCH

1. Thuật ngữ “liên khu vực” hay “chủ nghĩa liên khu vực” đề cập đến các mối quan hệ giữa khu vực với khu vực, một nhóm các quốc gia là thành viên của các tổ chức khu vực thông qua việc thiết kế và thực hiện một loạt các chính sách hợp tác giữa các quốc gia trong cùng một khu vực địa lý, nhằm xây dựng các mối quan hệ trên tất cả các khía cạnh như chính trị-an ninh, kinh tế hoặc văn hóa, xã hội.
2. Trần Thị Kim Nhung (2001), *Quan hệ Việt Nam-Liên minh châu Âu*, Nxb. KHXH, Hà Nội, tr.63-64.
3. Wiessala, G. (2007), *Catalysts and Inhibitors-The Role and Meaning of Human Rights in EU-Asia Relations*, *CERC Working Papers Series*, No 1, University of Melbourne, Melbourne; Palmujoki, E. (1997), *EU-ASEAN Relations: Reconciling Two Different Agendas*, *Contemporary Southeast Asia*, 19(3), 269-285.
4. Vào năm 2001, EU đã điều chỉnh chiến lược này với tiêu đề “Châu Âu và Châu Á: Một khuôn khổ chiến lược cho sự tăng cường quan hệ đối tác”.
5. European Commission (EC) 1994, “Towards a new Asia strategy”, European Commission, Brussels 13.7.1994, COM (94) 314 final, *European Union (EU)*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_94_641, truy cập ngày 25/6/2022.
6. An Linh (2021), “Bước tiến mới trong quan hệ hợp tác ASEAN – EU”, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/821886/buoc-tien-moi-trong-quan-he-hop-tac-asean---eu.aspx#>, truy cập ngày 22/6/2022.
7. Báo Công Thương (2020), “ASEAN – EU: Chính thức nâng cấp quan hệ đối tác chiến lược”, <https://fia.mpi.gov.vn/Detail/CatID/b193c63d-bb97-4ac0-a16c-f6565ff3a0d4/NewsID/7a620656-3c97-4e57-967c-d676006aed2d>, truy cập ngày 22/6/2022.
8. European Union (2022), “29th EU-ASEAN Joint Cooperation Committee Meeting Convenes Virtually”, https://www.eeas.europa.eu/eeas/29th-eu-asean-joint-cooperation-committee-meeting-convenes-virtually_en, truy cập ngày 22/6/2022.
9. Lần thứ nhất tại Indonesia (2013), các lần kế tiếp là Malaysia (2015), Thái Lan (2016), Philippines (2017) và hai bên mong đợi đối thoại lần thứ 5 sắp tới.
10. Năm điểm thống nhất của ASEAN về Myanmar gồm chấm dứt bạo lực, đối thoại mang tính xây dựng giữa tất cả các bên liên quan, gửi viện trợ cho Myanmar, bổ nhiệm đặc phái viên ASEAN để tạo điều kiện cho các cuộc đàm phán và cho phép đặc phái viên ASEAN đến Myanmar.
11. Council of the European Union (2021), “EU Strategy for cooperation in the Indo-Pacific-Council conclusions”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_4709, truy cập ngày 08/02/2022
12. Trần Thị Kim Nhung (2001), *Tlđđ*, tr.68.
13. TREATI là thành phần chính của chính sách EU nhằm tăng cường quan hệ kinh tế và thương mại với ASEAN. TREATI được xem như một khuôn khổ và công cụ có mục tiêu là đạt được những cải thiện thực tế trong quan hệ thương mại ASEAN-EU thông qua việc tăng cường quan hệ kinh tế, hợp tác về pháp lý, đối thoại và xây dựng năng lực giữa hai khu vực và hỗ trợ những tham vọng hội nhập của bản thân ASEAN.
14. Trần Thị Kim Nhung (2001), *Tlđđ*, tr.69.
15. European Union (2017), *40 Years of EU-ASEAN Cooperation*, Luxembourg: European Union, pp.24-26.
16. European Union (2017), *Tlđđ*, pp.29-30.
17. European Union (2017), *Tlđđ*, pp.28.
18. 4 thành viên ASEAN đã bắt đầu đàm phán về các FTA song phương với EU: Singapore và Malaysia (2010), Việt Nam (2012); Thái Lan (2013); Philippines (2015) và Indonesia (2016).
19. Trần Thị Kim Nhung (2001), *Tlđđ*, tr.71-72.
20. ASEAN Secretariat (2021), *ASEAN Statistical Yearbook 2021*, Jakarta: ASEAN Secretariat, pp.143.
21. European Union (2017), *Tlđđ*, pp.38-41.
22. Press and Information team of the Delegation to ASEAN (2022), “The European Union and ASEAN: A Strategic Partnership”, https://www.eeas.europa.eu/asean/european-union-and-asean_en?, truy cập ngày 05/7/2022
23. Press and Information team of the Delegation to ASEAN (2022), *Tlđđ*.
24. European Union, (2022), *Tlđđ*.
25. Vũ Hùng Cường & Nguyễn Thị Lê (2021), *Biến động trật tự thế giới mới giai đoạn 2017-2020*, Hà Nội: NXB Khoa học xã hội, tr.79, 227; Trung tâm Nghiên cứu EU (2022), “Báo cáo tình hình Liên minh Châu Âu”, <http://ies.vass.gov.vn/diem-nhan/Bao-cao-tinh-hinh-Lien-minh-Chau-Au-Thang-072022-7.0>, truy cập ngày 21/7/2022.
26. Công Thuận (2022), “Cựu Thủ tướng Anh: Kỳ

- nguyên thống trị phương Tây đang kết thúc”, *Báo Tin tức*, <https://baotintuc.vn/the-gioi/cuu-thu-tuong-anh-ky-nguyen-thong-tri-phuong-tay-dang-ket-thuc-20220717213445293.htm>, truy cập ngày 21/7/2022.
27. Vũ Hùng Cường & Nguyễn Thị Lê (2021), *Tlđđ*, tr.175.
28. Xem: Bộ Công An-Viện Nghiên cứu chiến lược (2020), *ASEAN trong chiến lược nước lớn*, Hà Nội: NXB CTQG Sự thật; Vũ Hùng Cường & Nguyễn Thị Lê (2021), *Tlđđ*; Nguyễn Hoàng Giáp (Chủ biên) (2013), *Cạnh tranh chiến lược ở khu vực Đông Nam Á giữa một số nước lớn hiện nay*, Hà Nội: NXB Chính trị quốc gia sự thật.
29. Vũ Hùng Cường & Nguyễn Thị Lê (2021), *Tlđđ*, tr.191.
30. Koh, T (2017), “Asean and the EU: Differences and challenges”, <https://www.straitstimes.com/opinion/asean-and-the-eu-differences-and-challenges>, truy cập ngày 21/7/2022.
31. An Linh (2021), *Tlđđ*.
32. An Linh (2021), *Tlđđ*.
7. Công Thuận (2022), “Cựu Thủ tướng Anh: Kỳ nguyên thống trị phương Tây đang kết thúc”, *Báo Tin tức*, <https://baotintuc.vn/the-gioi/cuu-thu-tuong-anh-ky-nguyen-thong-tri-phuong-tay-dang-ket-thuc-20220717213445293.htm>, truy cập ngày 21/7/2022.
8. Trung tâm Nghiên cứu EU (2022), “Báo cáo tình hình Liên minh châu Âu”, <http://ies.vass.gov.vn/diem-nhan/Bao-cao-tinh-hinh-Lien-minh-Chau-Au-Thang-072022-7.0>, truy cập ngày 21/7/2022.

Tiếng Anh

1. ASEAN Secretariat (2021), *ASEAN Statistical Yearbook 2021*, Jakarta: ASEAN Secretariat.
2. Council of the European Union (2021), “EU Strategy for cooperation in the Indo-Pacific”, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_4709, truy cập ngày 08/02/2022
3. European Commission (EC) (1994), “Towards a new Asia strategy”, European Commission, Brussels 13.7.1994, COM (94) 314 final, European Union (EU), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_94_641, truy cập ngày 25/6/2022.
4. European Union (2017), *40 Years of EU-ASEAN Cooperation*, Luxembourg: European Union.
5. European Union (2022), “29th ASEAN-EU Joint Cooperation Committee Meeting Convened Virtually”, https://www.eeas.europa.eu/eeas/29th-ASEAN-EU-joint-cooperation-committee-meeting-convenes-virtually_en, truy cập ngày 22/6/2022.
6. Hurrell, A (1995), “Regionalism in theoretical perspectives” in Fawcett, L and Hurrell, A (eds), *Regionalism in world politics: regional organization and international order*, Oxford: Oxford University Press.
7. Koh, T (2017), “Asean and the EU: Differences and challenges”, <https://www.straitstimes.com/opinion/asean-and-the-eu-differences-and-challenges>, truy cập ngày 21/7/2022.
8. Palmujoki, E. (1997), ASEAN-EU Relations: Reconciling Two Different Agendas, *Contemporary Southeast Asia*, 19(3), 269–285.
9. Press and Information team of the Delegation to ASEAN (2022), “The European Union and ASEAN: A Strategic Partnership”, https://www.eeas.europa.eu/asean/european-union-and-asean_en?, truy cập ngày 05/7/2022
10. Wiessala, G. (2007), Catalysts and Inhibitors-The Role and Meaning of Human Rights in EU-Asia Relations, *CERC Working Papers Series*, No 1, University of Melbourne, Melbourne.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Báo Công Thương (2020), “ASEAN – EU: Chính thức nâng cấp quan hệ đối tác chiến lược”, <https://fia.mpi.gov.vn/Detail/CatID/b193c63d-bb97-4ac0-a16c-f6565ff3a0d4/NewsID/7a620656-3c97-4e57-967c-d676006aed2d>, truy cập ngày 22/6/2022.
2. Bộ Công An-Viện Nghiên cứu chiến lược (2020), *ASEAN trong chiến lược nước lớn*, Hà Nội: NXB Chính trị quốc gia sự thật.
3. Vũ Hùng Cường & Nguyễn Thị Lê (2021), *Biến động trật tự thế giới mới giai đoạn 2017-2020*, Hà Nội: NXB Khoa học xã hội.
4. Nguyễn Hoàng Giáp (Chủ biên) (2013), *Cạnh tranh chiến lược ở khu vực Đông Nam Á giữa một số nước lớn hiện nay*, Hà Nội: NXB CTQG.
5. An Linh (2021), “Bước tiến mới trong quan hệ hợp tác ASEAN-EU”, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien/-/2018/821886/buoc-tien-moi-trong-quan-he-hop-tac-asean---eu.aspx#>, truy cập ngày 22/6/2022.
6. Trần Thị Kim Nhung (2001), *Quan hệ Việt Nam-Liên minh châu Âu*, Hà Nội: NXB Khoa học xã hội.